

GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI ÖĞRENCİLERİNİN PERSPEKTİFİNDEN DOĞAL AFET ALGILARININ TASARIMLARINA YANSIMASI

Emel BİROL¹

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 04.01.2026

Kabul Tarihi: 03.03.2026

ÖZ

Görsel iletişim tasarımı sosyal, ekonomik, sağlık, politik, ekolojik, sanatsal ve teknolojik alanlar başta olmak üzere insan yaşamını doğrudan etkileyen durumlarda bilgi sunma ve farkındalık oluşturma işleviyle önemli katkılar sağlamaktadır. Görsel iletişim tasarımı aracılığıyla üretilen fotoğraflar, videolar, sosyal medya paylaşımları, afişler, infografikler ve benzeri görsel odaklı çalışmalar, özellikle doğal afetler gibi toplumsal açıdan kritik durumlarda kamuoyunu bilgilendirmenin yanı sıra yaşanan olaylara tanıklık eden, toplumsal hafızayı besleyen ve etik sorgulamaları görünür kılan araçlar olarak görev üstlenmektedirler. Bu bağlamda, doğal afet temalı tasarım çalışmalarının nasıl kurgulandığı ve tasarımcı adaylarının bu süreci nasıl anlamlandırıldığı, görsel iletişim tasarımı eğitimi açısından önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, görsel iletişim tasarımı öğrencilerinin deprem olgusuna yönelik algılarını tasarımlarına nasıl yansıttıklarını incelemek ve afet temalı tasarım üretimlerinin farkındalık oluşturma biçimlerini ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma modeli kullanılmış ve İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izinler alınarak elde edilen bulgular betimsel çözümleme yaklaşımıyla analiz edilmiştir. Çalışmada doğal afet türü olarak 2023 yılında Türkiye'nin 10 ilinde meydana gelen 6 Şubat depremleri ele alınmış ve öğrencilerden deprem olgusunu görselleştirmeleri istenmiştir. Çalışmanın örneklemini, Corbiz Türkiye ile Almanya Splash Boost Holding GmbH arasında gerçekleştirilen "RESPONSE" Erasmus+ projesine (İlk Yardım ve Afet Yönetimi) ev sahipliği yapan İstanbul Gedik Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Çalışma bulguları öğrencilerin deprem olgusunu, afet sonrası yaşanan yıkım, kayıp, travma, ihmal ve toplumsal adaletsizlikler üzerinden eleştirel metaforlar etrafında şekillendirdiğini göstermiştir. Bu durum afet temalı tasarım süreçlerinin öğrencilerde öncelikle duygusal yüzleşme, eleştirel düşünme ve tanıklık etme gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Çalışma görsel iletişim tasarımının doğal afet gibi ciddi konularda toplumsal hafıza oluşturan ve etik farkındalığı görünür kılan bir anlatım alanı olduğunu ortaya koyarak tasarım eğitimi literatürüne özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Görsel İletişim Tasarımı, Toplumsal Hafıza, Afet Odaklı Tasarım, Tasarım Eğitimi

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Giresun Üniversitesi, Görele Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, emel.biol@giresun.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8491-7585

THE REFLECTION OF NATURAL DISASTERS PERCEPTIONS IN THE DESIGNS OF VISUAL COMMUNICATION DESIGN STUDENTS

ABSTRACT

Visual communication design makes significant contributions by providing information and raising awareness in situations that directly affect human life, primarily in social, economic, health, political, ecological, artistic, and technological fields. Photographs, videos, social media posts, posters, infographics, and similar visually focused works produced through visual communication design serve as tools that inform the public, witness events, nourish collective memory, and highlight ethical concerns, especially during socially critical situations such as natural disasters. In this context, how design works on the theme of natural disasters are constructed and how prospective designers interpret this process constitutes an important research area for visual communication design education. The aim of this study is to examine how visual communication design students reflect their perceptions of the earthquake phenomenon in their designs and to reveal how disaster-themed design productions raise awareness. The study utilized the phenomenological research model, a qualitative research method, and the findings, obtained with the necessary permissions from the Istanbul Gedik University Ethics Committee, were analyzed using a descriptive analysis approach. This study examines the February 6th earthquakes of 2023, which affected 10 provinces of Turkey, as a type of natural disaster, and asks students to visualize the earthquake phenomenon. The sample consists of students from the Visual Communication Design department of Istanbul Gedik University, which hosted the “RESPONSE” Erasmus+ project (First Aid and Disaster Management) between Corbiz Turkey and Splash Boost Holding GmbH in Germany. The study findings show that students shaped the earthquake phenomenon around critical metaphors focusing on the destruction, loss, trauma, neglect, and social injustices experienced after the disaster. This situation reveals that disaster-themed design processes primarily require students to confront their emotions, think critically, and bear witness. By demonstrating that visual communication design is a narrative field that creates social memory and makes ethical awareness visible in serious matters such as natural disasters, the study offers a unique contribution to the design education literature.

Keywords: Earthquake, Visual Communication Design, Social Memory, Disaster-Focused Design, Design Education

GİRİŞ

Doğal afetler, ülkeleri ekonomik, siyasal, sosyal, ekolojik veya teknolojik gibi birçok alanda olumsuz etkileyen yıkıcı doğa olayları olmakla birlikte toplumların sosyal yapısını, kolektif belleğini ve etik değerlerini derinden etkileyen süreçlerdir (Harvey, 1997, s. 246). Dünyada son yıllarda insan ve doğa kaynaklı afetlerin görülme sıklığı ve etkisi büyük ölçüde artmıştır. Bu bağlamda söz konusu olayların nasıl temsil edildiği ve toplum tarafından nasıl anlamlandırıldığı da önemli bir tartışma alanı hâline gelmiştir. Küresel Doğal Afetler Raporlarına bakıldığında, dünyada ekonomik kayıpların yaşandığı önemli doğal afetlerin başında orman yangınları, seller ve depremler olduğu görülmüştür (İklim, 2024). Afet türleri arasında depremler ani

gerçekleşmeleri ve geniş ölçekli etkileri nedeniyle toplumların hafızasında derin izler bırakmaktadır (Varol ve Kırıkkaya, 2017, s. 3). Bu nedenle deprem olgusu toplumsal ve kültürel yansımalarıyla bağdaştırılarak değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Dünyada büyük ve yıkıcı sonuçları olan deprem afeti, 6 Şubat 2023 tarihinde 7,7 büyüklüğünde Türkiye'nin Kahramanmaraş ilinde gerçekleşmiş sonrasında Kahramanmaraş ili dâhil 10 ilde birçok yıkım ve kayıp yaşatmıştır (Utkucu vd., 2023). Bu vahim olay toplumu ekonomik, sağlık, ulaşım, sosyal konular gibi pek çok alanda olumsuz etkilemiş, afet sonrası süreçlere ilişkin pek çok sorunu görünür kılmıştır. Felaketin ardından yeni medya ve geleneksel medya üzerinden yoğun bir görsel üretim gerçekleşmiş, depremle ilgili anlatılar kamusal alanda dolaşıma girmiştir (Kahraman ve Gülaçtı, 2023, s. 169). Bu noktada sanatçı ve tasarımcı toplum karşısında üzerine düşen sorumluluğun şiddetini hissederek eylemsel bir hareketle görsel olarak sesini duyurmaya çalışmıştır (Uslu, 2023, s. 118).

Toplumları derinden etkileyen doğal afetlerle görsel iletişim tasarımı arasında paralel bir ilişki bulunur (Ölmez, 2025, s. 247). Toplumsal konularda özellikle olumsuz bir durumu olumluya çevirmek için gözlem becerilerini kullanan ve duruma farklı bakış açılarını katarak tasarımlarına yansıtan görsel iletişim uzmanları, hemen hemen çözümün bir parçası olma görevini üstlenirler. Bu anlamda görsel iletişim tasarımı bazen bir telkin bazen de bir propaganda aracı olabilmektedir (Arda ve Akdemir, 2023, s. 713). Görsel iletişimde “görselleştirme süreci” bir tasarım iletişimi olduğu için kavramsal tasarım süreciyle şekillenen tasarımlarda kullanılan tüm tasarım elemanlarının göz ve akıl koordinasyonu ile nasıl algılandığını anlamak, yaratıcı düşüncenin etkin biçimde ortaya konabilmesi açısından çok önemlidir (Graham, 2008, s. 3). Dolayısıyla “kavram oluşturma” yaratıcı sürecin en temel konusudur. Dolayısıyla kavram tasarımı, olayları serbest çağrışım yapacak şekilde yorumlaması açısından ortaya koyan bir tasarım türü olduğundan tasarımcılar tarafından özellikle kullanılır. Kavram tasarımı, aynı özelliklere sahip fikir ve olaylar grubuna verilen isimdir (Kömürcüoğlu Turan ve Altaş, 2011, s. 17). Bunun yanı sıra kitleler üzerinde görsel algıyı artırmak için tasarım unsurlarını karmaşık olmayan sade bir dille kullanmak, sorunun çözümü için yerinde bir yaklaşım olacaktır (Kress ve Leeuwen, 2006, s. 51).

Görsel iletişim tasarımı literatüründe afet temalı çalışmalar çoğunlukla bilgilendirici grafikler, yönlendirici mesajlar ve önleyici iletişim stratejileri üzerinden ele alınmaktadır. Afet sonrası deneyimlerin, özellikle de tasarımcı adaylarının bakış açısıyla nasıl kavramsallaştırıldığına odaklanan çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Oysa tasarım eğitimi sürecinde üretilen çalışmalar, öğrencilerin toplumsal olayları nasıl algıladıklarını ve algıyı hangi görsel anlatım biçimleriyle ifade ettiklerini anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır. Sonuç olarak afet temalı tasarımların yalnızca ne anlattığının yanı sıra hangi temaları öne çıkardığı ve hangi anlatım stratejilerini tercih ettiği de araştırılması gereken bir problem alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Çalışma, görsel iletişim tasarımı öğrencilerinin deprem olgusunu nasıl anlamlandırdıkları ve anlamlandırma sürecini tasarımlarına nasıl yansıttıkları sorusundan hareket etmektedir. Araştırmanın temel varsayımı, öğrencilerin depremi önleyici ve öğretici bir çerçeveden çok afet sonrası yaşanan deneyimler üzerinden ele aldıkları yönündedir. Bu varsayım, afet temalı tasarım süreçlerinin öğrencilerde teknik çözüm üretiminden önce duygusal yüzleşme, eleştirel değerlendirme ve tanıklık etme eğilimlerini ortaya çıkardığı düşüncesine dayanmaktadır. Çalışma, söz konusu eğilimin görsel iletişim tasarımı eğitimi açısından ne anlama geldiğini sorgulamayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma modeliyle yürütülen bu çalışmada öğrencilerin 6 Şubat 2023 depremlerini konu alan tasarımları, betimsel çözümleme yaklaşımıyla incelenmiştir. Seçilen araştırma deseni, öğrencilerin tasarım sürecindeki düşünme biçimlerini ve ortaya koydukları görsel anlatıları bütüncül olarak değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.

Çalışmanın, görsel iletişim tasarımının afet bağlamında üstlendiği anlatsal, eleştirel, etik role ilişkin tartışmalara katkı sunması ve tasarım eğitimi alanında yürütülecek uygulamalı çalışmalara kuramsal bir zemin oluşturması hedeflenmektedir.

1. Yöntem

Çalışma, kavramsal tasarım yaklaşımına göre doğal afet türü olan deprem konulu tasarımlar aracılığıyla öğrencilerin deneyimlerini ortaya koymalarını ve deneyimlerini yorumlamalarını amaçlayan nitel bir araştırmadır ve fenomenoloji (olgubilim) araştırma deseniyle yürütülmüştür.

1.1. Fenomenolojik Araştırma

Fenomenoloji Türkçe’de “olgu bilim (Ersoy, 2016, s. 556)” olarak tanımlanırken, (*Türk Dil Kurumu | Sözlük*, 2024)’e göre “görüngü bilim” olarak, bireylerin bir fenomeni nasıl deneyimlediklerini anlamaya çalışan bir nitel araştırma yöntemi olarak betimlenir.

Fenomenolojik araştırma, derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız fakat farkında olduğumuz olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 70). Fenomenolojik araştırma deseninde önemli olan nokta öğrencinin kavramlara ve onların anlamlarının dışında kendi bakış açılarıyla algı ve deneyimlerini nasıl yorumladığıdır (Ersoy, 2015, s. 557). Creswell, fenomenolojik araştırmayı, birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili deneyimlerinin ortak anlamını tanımlaması olarak ifade etmektedir (Creswell, 2021, s. 81). Odaklanılan fenomen, kişinin herhangi bir deneyimi olabilir.

Çalışmada katılımcılar deprem olgusunu tasarımlarında kavramsal tasarım yaklaşımı ile sorgulamış ve deneyimlemiştir. Fenomenolojik yaklaşım doğrultusunda, katılımcıların söz konusu fenomene ilişkin algıları, bakış açıları ve deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları araştırmanın odak noktasını oluşturmuştur (İlerisoy, 2023, s. 513). Çalışmada katılımcı deneyimleri ve ürettikleri sanatsal tasarımlar aracılığıyla somutlaşmış ve araştırmanın analiz sürecine veri sağlamıştır.

1.2. Fenomenolojik Araştırma Süreci

Creswell'e (2021, s. 83) göre fenomenler, öğrencilerin deneyimlerini anlamaya yönelik olmalıdır, ifadesi dikkate alınarak araştırmada “deprem” fenomeni belirlenmiştir. Çalışmanın katılımcılarını “Dijital Tasarım II” dersi alan 15 öğrenci ve ders yürütücüsü olan araştırmacı oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci sanatsal çalışmaları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu sorularında öğrencilerin fenomene ilişkin olarak algı ve deneyimleri sorgulamıştır. Fenomenolojik araştırmanın veri analizi sürecinde araştırmacı tarafından toplanan veriler betimlenmiştir. Burada anahtar kelimeler kodlanmış, temalar ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra bu temalar öğrenci deneyimlerini betimlemek için kullanılmıştır. Son

olarak araştırmacı, tanımlanan fenomenin özünü ortaya koyabilmek için betimlemeler yapmış ve öğrencilerin ortak deneyimlerine odaklanmıştır.

1.3. Katılımcıların Belirlenmesi

Fenomenolojik (olgubilim) araştırmalarda katılımcılar, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa yansıtabilen bireyler ya da gruplardan seçilmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2016, s. 71). Fenomenolojik bir araştırmada, katılımcıların aynı fenomenle ilgili deneyime sahip olmaları gerekmektedir. Fenomenolojik araştırmaya katılmak üzere seçilen bireylerin, araştırılan fenomenle ilgili önemli ve anlamlı deneyimlere sahip olmaları gerekmektedir (Creswell, 2021, s. 81).

Çalışmanın örneklemini, Corbiz Türkiye ile Almanya Splash Boost Holding GmbH arasında gerçekleştirilen “RESPONSE” Erasmus+ projesine (İlk Yardım ve Afet Yönetimi) ev sahipliği yapan İstanbul Gedik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı bölümü’nde “Dijital Tasarım II” dersinde 2024-2025 güz döneminde 2. Sınıfta öğrenim gören 15 öğrenci oluşturmuştur.

Boyd (2001, s. 98), veri doygunluğuna ulaşmak için 2 ile 10 katılımcının yeterli olabileceği görüşündedir. Creswell (2021, s. 65-113) ise fenomenolojik bir çalışma için 10 kişiye kadar uzun görüşmeler yapılmasını önermektedir. Guest vd. (2006, s. 65), katılımcı sayısının az olması yönünde fikir öne sürmüşlerdir.

Çalışmada öğrencilerin gerçek isimleri gizli tutularak araştırmacı tarafından kodlarla isimlendirilmiştir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin “depresyon” fenomenine ilişkin bakış açıları ve deneyimleri ortaya konması amaçlanmıştır. Örneklem grubuna ait bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1

Örneklemin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	8	53
Erkek	7	47
Toplam	15	100

Araştırmaya katılan kişiler %53 kadın, %47 erkek olmak üzere toplamda 15 öğrencidir.

Tablo 2**Örneklemin Yaş Aralığı**

Yaş	Minimum	Maksimum	Ortalama
	19	23	21

Araştırmaya katılan katılımcıların yaş aralığı 18-23 yaş olup, toplam katılımcıların yaş ortalaması 21'dir.

1.4. Veri Toplama Yolları

Nitel araştırmada veri toplama gözlemler, görüşmeler, dokümanlar ve görsel-ışitsel materyaller olmak üzere birden fazla veri toplama yolu ile sağlanabilmektedir. Fenomenolojik araştırmada Creswell'e (2021, s. 81) göre veri toplama süreci, genellikle fenomeni deneyimleyen bireylerle gerçekleştirilen mülakatları içerir. Bu çalışmada verilerin toplanmasında, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci sanatsal çalışmaları, araştırmacı alan notları kullanılmıştır. Araştırmacı bu süreçte katılımcı gözlemci olmuştur. Ders sürecinde kavramsal tasarım yaklaşımı ile deprem olgusuna yönelik yapılan tasarımlardaki öğrenci deneyimleri gözlemlenmiştir. Gözlem süresi, Eylül-Kasım aylarında toplam 6 haftalık süreç içerisinde, haftada üç ders saatini kapsamaktadır.

Çalışma sırasında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında literatür taraması yapılmış olup uzman görüşü alınmıştır. Görüşme formu 5 sorudan oluşmaktadır. Katılımcılar ile ders ortamında 25-30 dakika süren görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve öğrenci cevapları kayıt altına alınmıştır. Ayrıca öğrencilere görüşmelerin gizli tutulacağı ve kimliklerinin kullanılmayacağı belirtilip izin alınmıştır.

1.5. Verilerin Analizi ve Güvenirlik Süreci

Fenomenolojik analiz, kişilerin bir fenomene dair yaşanmış tecrübelerinin anlamını, yapısını ve özünü net hale getirmeyi amaçlar (Patton, 2018, s. 482). Bu bağlamda araştırma verileri içerik analizine göre değerlendirilmiş, birbirine benzeyen kavramlar ve temalar bir araya getirilerek anlamlı bütünler oluşturulmuştur. İçerik analizinin temelinde, aynı kavramların ve temaların bir arada olması ve bunların

okuyucuların anlayacağı şekilde düzenlenip ve yorumlanması yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2016, s. 242).

Çalışmada tümevarımcı analiz yaklaşımı benimsenmiş ve veri analizi süreci dört aşamada yürütülmüştür. İlk aşamada görüşme kayıtları yazıya aktarılmış, araştırmacı alan notları ve öğrenci tasarımları analiz dokümanına dâhil edilmiştir. İkinci aşamada veriler satır satır okunarak açık kodlama yapılmış, anlamlı ifadeler belirlenerek başlangıç kodları oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada benzer içerik taşıyan kodlar karşılaştırılmış, ilişkilendirilmiş ve kavramsal kategoriler altında toplanmıştır. Son aşamada ise bu kategoriler daha üst düzey temalara dönüştürülmüş ve temalar arası ilişkiler değerlendirilerek fenomenin özüne ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada elde edilen kodlar aracılığıyla veriler bölümlere ayrılmış, karşılaştırılmış ve kavramlar ilişkilendirilmiştir. Kavramlar, içerik analizine göre ortaya çıkan verilerle anlamlı bölümlere ayrıştırılarak belli bir tema altında toplanmıştır. Çalışma sürecinde ve sonunda yapılan öğrenci çalışmalarının görsel analizi gerçekleştirilmiş ve görsel göstergeler belirlenen temalar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sonuç değerlendirmeleri, dersin yürütücüsü olan araştırmacı tarafından tutulan alan notları kullanılarak desteklenmiştir.

Çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla kodlama süreci iki aşamalı olarak yürütülmüş ve kodlar arası tutarlılık tekrar gözden geçirilmiştir. Elde edilen temalar doğrudan katılımcı ifadeleri ile desteklenmiştir. Ayrıca analiz süreci ayrıntılı biçimde raporlanarak yöntemsel şeffaflık sağlanmıştır.

1.6. Araştırma Etiği

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci tasarımlarını değerlendirme formu ve tasarım uygulamalarını değerlendirme formunun kullanımına ilişkin etik kurul izni, 29.04.2024 tarih / E-56365223-050.04-2024.137548.104 Etik Kurul sayılı karar ile İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulundan alınmıştır. Etik kurul izni alındıktan sonra katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış ve gönüllü katılım ile sözlü onayları alınmıştır. Araştırmada gönüllülük esas alınmıştır. Katılımcı gizliliğinin korunması amacıyla, her katılımcı için kod isim kullanılmıştır.

2. Bulguların Yorumu

Çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler “K1, K,2...K15” şeklinde isimlerle kodlandırılmıştır.

2.1. Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Algıları

Çalışmaya katılım gösteren öğrencilere ilk olarak “6 Şubat 2023 depremleri sizin için ne ifade ediyor? Deprem kişisel olarak sizi nasıl etkiledi?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bir kısmı bu soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“6 Şubat depremleri güven duygumu derinden sarsan bir doğal afet olduğunu fark ettim ve hayatımızın aslında bir an içinde nasıl hızlı bir şekilde dağılabileceği, yok olabileceği korkusuyla yüzleştim. Görsel medyada gördüğüm yıkılmış apartmanlar, insanların, hayvanların çaresizlikleri gözümün önünden uzun süre gitmedi” (K1).

“Bu deprem, gerçeklik algımı sorgulattı. Ekranda afetin ardından tanıklık ettiğim görüntülerde depremzedelerin enkaz başındaki bekleyişi ve boşalan yaşam alanları beni duygusal olarak çok sarstı. Görüntüler, sabah uyandığımda uzun süre aklımdan çıkmadı, hiç tanımadığım insanların yaşamlarına dair belirsizliklerini düşünmek içimde derin bir korkunun oluşmasına neden oldu” (K7).

“Depremi geniş bir bölgede meydana gelmesi ve bu kadar büyük bir felaketin karşısında çaresizliği yaşamak benim dünyaya dair kendimi güvende hissetme algımı sarstı. Depremi yaşayanların yerine kendimi koyduğumda özellikle yakınlarını kaybederek tek başına kalanların yalnızlık duygusu beni en çok korkutan duygu oldu” (K15).

“6 Şubat depremlerinde enkazdan çıkarılmayan insanların hikâyelerine tanıklık etmek bana sevdiklerimi kaybetme kaygısı yaşattı. Başkalarının acısını izlerken çaresiz kalmanın ne demek olduğunu öğrendim. Her görüntü zihnimden silinmeyen bir travmaya dönüştü” (K4).

“Deprem, benim geceleri uyuyamaz hâle gelmeme neden olan bir korku duygusu yaşamama neden oldu. Depremde hayatını yitirenlerin de bizler gibi gelecek hayalleri vardı ve bir anda hayatların, hayallerin yok olması bende her şeyin anlık ve geçici olduğunu gösterdi” (K6).

Bu soruya verilen yanıtların içerik analizi sonucunda öğrencilerin depremi ağırlıklı olarak duygusal deneyimler üzerinden anlamlandırdığı görülmüştür.

Tablo 3

Katılımcıların Deprem Olgusu Hakkındaki Görüşleri

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Korku	4	26,7
Kayıp	4	26,7
Yalnızlık	3	20
Çaresizlik	2	13,3
Travma	2	13,3
Toplam	15	100

Tablo 3'te kodlama sürecinde en sık tekrar eden ifadeler “korku”, “kayıp”, “yalnızlık”, “çaresizlik” ve “travma” kavramları etrafında kümelenmiştir.

Şekil 1

Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Görüşlerini Kavramsallaştırdıkları Çalışmalar

Kaynak: (Aslan & Güz, 2016, s. 210) A- Katılımcı 1'in "Korku" B- Katılımcı 7'nin "Kayıp" C) Katılımcı 15'in "Yalnızlık" Çalışmaları)

Öğrenciler tarafından üretilen görsellerde deprem olgusu, sıklıkla yarılmış zemin tasvirleri, yalnızlık ve korkuyu vurgulayan kaygılı canlı temsilleri üzerinden somutlaştırılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin depremi hem fiziksel bir yıkım olarak hem de güven duygusunun zedelenmesi ve varoluşsal kırılganlık deneyimi olarak kavramsallaştırdıklarını ortaya çıkarmıştır.

2.2. Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarında Kullandıkları Çağrışımlar ve Metaforlar

Çalışmaya katılım gösteren öğrencilere ikinci olarak “Deprem olgusunu bir tasarım konusu olarak ele aldığınızda zihninizde ilk canlanan imgeler, kavramlar veya çağrışımlar nelerdi?” sorusu yöneltmiştir. Öğrencilerin bir kısmı bu soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“Zihnimde beliren ilk çağrışım orantıydı. Devasa yapıların doğal afet karşısındaki güçsüzlüğünü ve çöküşünü orantısız bir güç ilişkisi üzerinden görselleştirdim” (K14).

“Tasarımlarımda kullandığım ilk imgelerim yara ve iyileşme metaforlarıyla bağlantılıydı. 6 Şubat depremlerinde ülkemize arama ve kurtarma ekibi gönderen ülkelerin yardım ve desteklerini görünür kılmak istedim” (K9).

“Depremi düşünürken aklıma gelen en güçlü kavram kırılگانlıktı. Yara bandı metaforunu evin çatlamış ya da yamalı hâllerini iyileştirmek için kullandım. Aslında güvenli dediğimiz alanların ne kadar geçici olduğunu gördüm. Bu imgeler, tasarımımın temel çıkış noktasını oluşturdu” (K3).

“Depremi tasarım konusu olarak düşündüğümde aklıma ilk gelen şey bütünlüğünü kaybetmiş yapılar ve parçalanmış mekânlardı. Deprem sonucunda ortaya çıkan eğilmiş binalar ve çatlak yüzeyler bana fiziksel bir yıkımla birlikte yıkımın arasındaki tüm canlıların korkusunu çağrıştırdı. Tasarımımın merkezini bu imgelerden oluşturdum” (K11).

“Deprem kavramını ağırlık ve yük imgeleriyle ilişkilendirdim. Çöken kütleler ve altında kalan canlılar hem fiziksel hem de psikolojik baskıyı temsil ediyordu. Bu imgelerin duygusal tonunu ayrıca koyu tonlardaki renklerle çalışmamda göstermek istedim” (K2).

“Deprem kavramı benim için zamanla ilişkilendi ve kum saati metaforunu kullandım. Kum saatinin üst kısmı ile şu anı, güvenli alanlarımızı vurgularken, alt kısmında yaşanacak bir depremle her şeyin birden bire yok olabileceği ihtimalini

gösterdim. Görsellerde kullandığım sağlam ve çökük bina imgeleri, huzurun deprem ile kaosa dönüşünün çağrışımı olarak tasarımımda yer aldı” (K5).

Veriler tümevarımcı analiz ile incelenmiş, kodlar metaforik anlatım biçimleri altında gruplanmıştır.

Tablo 4

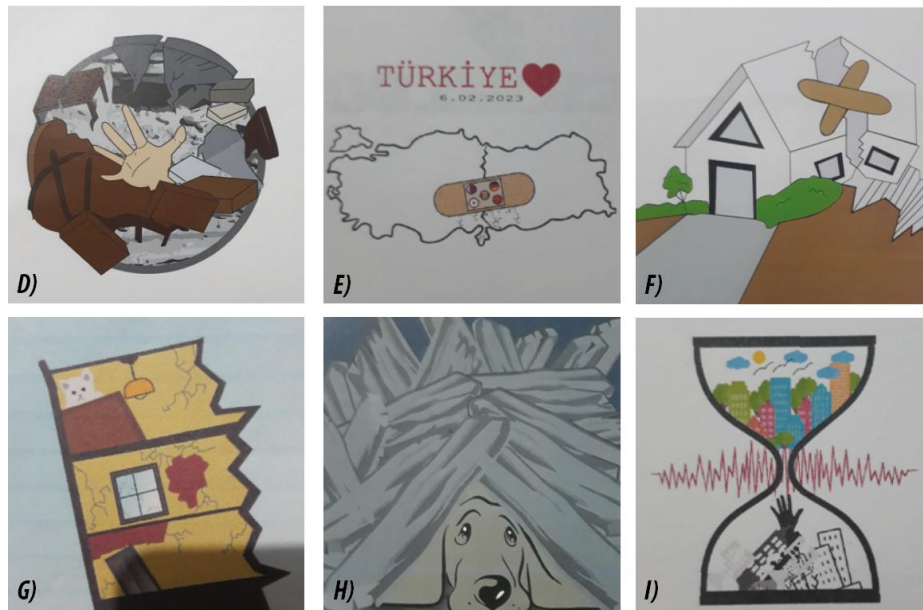
Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarında Kullandıkları Çağrışımlar ve Metaforik Kullanımlar

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kırılma	5	33,3
Yara bandı	4	26,7
Kum saati, saat	2	13,3
Güçsüzlük	4	26,7
Toplam	15	100

Tablo 4’te çalışmaya katılan öğrencilerin tasarımlarında en sık kullanılan metaforların “kırılma”, “yara bandı”, “kum saati” ve “güçsüzlük” olduğu belirlenmiştir.

Şekil 2

Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Çağrışımları ve Metafor Kullanımlarını Kavramsallaştırdıkları Çalışmalar

Kaynak: (Aslan & Güz, 2016, s. 210) D- Katılımcı 14’ün “Çöküş” E-F- Katılımcı 9 ve Katılımcı 3’ün “Yara bandı” G-H- Katılımcı 11 ve Katılımcı 2’nin “Güçsüzlük” I- Katılımcı 5’in “Kum Saati Çalışmaları)

Öğrenciler çalışmalarında deprem olgusuna yönelik yardım, kayıp gibi soyut kavramları somut göstergeler aracılığıyla ifade etmişlerdir.

2.3. Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarında Öne Çıkan Temalar

Çalışmaya katılım gösteren öğrencilere üçüncü olarak “Tasarladığınız çalışmada hangi kavramları veya temaları özellikle öne çıkarmayı tercih ettiniz? Bu tercihlerinizi nasıl gerekçelendirdiniz?” sorusunu yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bir kısmı bu soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“Tasarımında binaların taşıyıcı kolonlarının bilinçli şekilde zayıflatılmasını merkeze aldım. Sonuç olarak kolonların eksik olan hatlarını para ile betimleyerek rantsal hırsların insan hayatını nasıl ikinci plana ittiğini eleştirel bir dille görünür kılmayı amaçladım”(K10).

“Tasarladığım çalışmada kolonların zayıf yapısını vurgulamak istedim. Depremde yıkılan yapıların çoğunun aslında doğrudan doğal afetin yıkıcı etkisinden kaynaklanmadığını, ekonomik kazanç uğruna yapılan müdahalelerden dolayı çöktüğünü düşünmekteyim” (K6).

“Yaptığım tasarımda öne çıkardığım ana tema yapı malzemelerinin kalitesizliği ve denetimsizliğiydi. Sağlam harçlar yerine ucuz ve dayanıksız malzemelerle inşa edilen binaların aslında insan yaşamı üzerine kurulan birer tuzak olduğunu düşündüğüm için bu tercihi yaptım çünkü yaşanan kayıpların büyük bölümünün kader değil, bilinçli ihmal sonucu ortaya çıktığını göstermek benim için önemliydi” (K12).

“Çalışmamda özellikle toplanma alanlarının zamanla ortadan kaldırılmasını ve bu alanların yerine alışveriş merkezleri yapılmasını bir kavram olarak ele aldım. Deprem sonrasında insanların güvenle sığınabileceği alanların yokluğu bana plansızlığın ve rant düşüncesinin ne kadar hayati sonuçlar doğurabildiğini gösterdi” (K8).

“Yaptığım çalışmada toplanma alanlarının yok edilmesini ele aldım. Tercih yaparken kamusal alanların yalnızca boş mekânlar olarak görülmemesinin gerektiğini, afet anlarında yaşamsal öneme sahip alanlar olduğunu vurgulamak istedim. Rant

nedeni ile kamusal alan kaybının insan hayatını doğrudan etkileyen bir sorun olduğunu düşünüyorum” (K4).

“Özellikle afet anında ortaya çıkan ahlak yoksunluğunu ele almak istedim. Yıkılmış binaların arasında yardım bekleyen insanlar varken bazı ahlak yoksunu kimselerin, yıkılan binalarda değerli eşya peşine düşmesi bana fiziksel bir yıkımı ve ciddi bir ahlaki çöküşün yaşandığını düşündürdü. Tasarımda afet anlarında ortaya çıkan vicdansız fırsatçıları sorgulamak istedim” (K13).

Tablo 5

Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarında Öne Çıkardıkları Temalar

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yapısal İhmal	6	40
Rant	6	40
Ahlaki çöküş	3	20
Toplam	15	100

Tablo 5’te çalışmaya katılan öğrencilerin çalışmalarında en sık görülen kavramsal temaların “yapısal ihmal”, “ahlaki çöküş” ve “rant” olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3

Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarında Öne Çıkardıkları Temalar

Kaynak: (J-K-L- Sırasıyla Katılımcı 10, Katılımcı 6 ve Katılımcı 12’nin “Yapısal İhmal” M-N- Katılımcı 8 ve Katılımcı 4’ün “Rant” O- Katılımcı 13’ün “Ahlaki Çöküş” Çalışmaları)

Çalışmalarda sağlam görünen ama yapısal ihmaller nedeni ile zayıf yapıda inşa edilen binalar, toplanma alanlarının kamusal faydadan çıkartılarak rant sağlamak için feda edilmesi, özellikle afet sonrasında bazı hırsızlık olaylarının gündeme gelmesiyle ortaya çıkan ahlak yoksunluğunun depremin doğa kaynaklı bir afet olmadığını, insan eliyle derinleşen toplumsal bir süreç olduğunu göstermiştir.

2.4. Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarının Farkındalık İşlevi

Çalışmaya katılım gösteren öğrencilere dördüncü olarak “Ortaya koyduğunuz tasarımın izleyicide nasıl bir etki yaratmasını hedeflediniz? Sizce bu tür tasarımlar toplumsal farkındalık oluşturabilir mi?” sorusunu yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bir kısmı bu soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“Tasarımımın izleyicide yaratmasını istediğim temel etki, deprem uyarılarının televizyonda duyulup geçilecek birer bilgi olmadığı gerçeğini fark ettirmektir. Tasarımında depremin beklenmedik bir anda gerçekleşen bir afet olması düşüncesi yerine her zaman hazırlıklı olunması gereken bir gerçeklik olduğu düşüncesi ile hareket ettim. Tasarımımın izleyicilerde deprem olgusuna tedbirli yaklaşmanın önemi üzerinden farkındalık yartacağı fikrindeyim” (K14).

“Yaptığım çalışmada deprem öncesinde yapılan hazırlıklarla büyük yıkımların önüne geçilebileceğini vurgulayan bir sahne oluşturdum. Tasarımında ev içindeki eşyaların sağlam biçimde monte edilmesi gerekliliğini vurguladım ve herhangi bir deprem esnasında yaşam üçgeni kurarak kendimize güvenli alan oluşturmayı merkeze aldım. Bu tür tasarımların, bireysel sorumluluk bilincini güçlendirerek toplumsal düzeyde daha hazırlıklı bir duruş geliştirilmesine katkı sağlayacağına inanıyorum” (K1).

“Tasarımım aracılığıyla izleyiciye, depreme karşı güvenli yaşam koşullarının tesadüfen oluşmadığını, bu güvenliğin ancak süreklilik isteyen bir eğitim ve bilinçlenme süreciyle inşa edilebileceğinin farkındalığını aşlamak istedim. Tasarımımın deprem olgusuna ilişkin doğru bilgiye yönelimi teşvik ederek ortaya çıkabilecek olası büyük sorunları minimize edebileceğine ya da ortadan kaldıracığına ve toplumsal düzeyde bir farkındalık dönüşümü gerçekleştirebileceğine inanıyorum” (K5).

Tablo 6**Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarında Farkındalık İşlevi**

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitim ve Bilinçlenme	4	26,7
Hazırlık Kültürü	6	40
Bireysel Sorumluluk	5	33,3
Toplam	15	100

Tablo 6’da çalışmaya katılan öğrencilerin çalışmalarında en çok görülen kavramsal temaların “eğitim ve bilinçlenme”, “hazırlık kültürü” ve “bireysel sorumluluk” olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4**Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarında Farkındalık İşlevi**

Kaynak: (P- Katılımcı 14’ün “Eğitim ve Bilinçlenme” R- Katılımcı 1’in “Hazırlık Kültürü” S- Katılımcı 5’in “Bireysel Sorumluluk” Çalışmaları)

Çalışmalarda önleyici bilginin içselleştirilmesi, afet öncesi hazırlığın gündelik yaşamın bir parçası hâline getirilmesi ve bireyin kendi yaşam alanına yönelik sorumluluk üstlenmesi yönündeki vurguların öne çıktığı görülmektedir.

2.5. Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik Tasarımlarının Tasarım Eğitimi Açısından Kazanımları

Çalışmaya katılım gösteren öğrencilere beşinci olarak “Bu çalışma, görsel iletişim tasarımı eğitimi açısından size ne kattı? Deprem olgusu olan bir konuyu ele almak tasarıma bakışınızı değiştirdi mi?” sorusunu yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bir kısmı bu soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“Görsel iletişim tasarımı alanı güzel ve estetik görsellerin kullanıldığı bir üretim alanı değildir. Yapığım çalışma bu alanın izleyicinin hissedecekleri üzerine yoğun düşünülerek görsel üretilmesi gereken bir alan olduğunu gösterdi. Deprem olgusu olan bir konuyu ele almak, sorumluluk duygumu daha çok göz önünde bulundurarak, etik şekilde nasıl düşünürüm ve nasıl çalışırım yollarını bana öğretti” (K8).

“Hazırladığım çalışma, kriz anlarında gerçekçi ve bilinçli bir düşünmenin önemini bana gösterdi. Görsel üretirken biçimsel kararlardan ziyade görselin toplum üzerinde bırakacağı etkiden sorumlu olmak bana tasarımın sorgulatan bir iş olduğunu fark ettirdi” (K7).

“Tasarım yaparken duygusal anlamda çok zorlandım. Görsel iletişim tasarımı kesinlikle sadece mesajın iletildiği bir iletişim aracı değildir. Tasarımcının zamana tanıklık etmesini sağlayan bir iletişim alanı olduğunu anladım. Ayrıca çalışmalarımda araştırmanın, görmenin, empati kurarak tasarım sürecine daha duyarlı yaklaşmanın önemini fark ettim” (K2).

“Daha önce ne yaparsam tasarımı güzel olur? Kaygısını yaşarken, deprem olgusunu ele aldığımız bu çalışma, ben tasarımımda hangi imgeyi doğru şekilde kullanırsam daha çok izleyicinin davranışlarını etkileyebilirim? sorumluluğunu bana yükledi. Çünkü görsel iletişim tasarımı sadece bir meslek olarak görmek yanlış bir bakış açısıymış. Bizler bu alanda yetişen kişiler olarak topluma karşı öğretici, önleyici, tedbir aldırılması gereken konuları hassasiyetle ele alması gereken bir bilinçle çalışmalar yaparak kendimiz ile yüzleşebilmeliyiz” (K14).

Tablo 7

Katılımcıların Deprem Olgusuna Yönelik çalışmalarının Tasarım Eğitimine Katkısı

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sorumluluk Bilinci	6	40
Duygusal Yüzleşme, Empati	5	33,4
Eleştirel Düşünme	2	13,3
Tanıklık Etme	2	13,3
Toplam	15	100

Tablo 7’de çalışmaya katılan öğrencilerin görsel iletişim tasarımı eğitiminden elde ettikleri kazanımlar ve tasarıma bakış açılarına ilişkin verilerin içerik analizi

sonucunda en sık tekrar eden temaların “sorumluluk bilinci”, “duygusal yüzleşme, empati”, “eleştirel düşünme”, “tanıklık etme” olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin deprem olgusunu ele aldıkları çalışmaların görsel iletişim tasarımına katkısına ilişkin görüşlerinde, söz konusu alanı estetik ve teknik bir üretim alanı olmasının ötesinde toplumsal sorumluluk, etik duyarlılık ve farkındalık oluşturma işlevi taşıyan bir anlatım biçimi olarak değerlendirmeleridir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışma, görsel iletişim tasarımı öğrencilerinin deprem olgusuna yönelik algılarını tasarımlarına nasıl yansıttıklarını ve afet temalı tasarım üretimlerini hangi yollarla farkındalık oluşturma biçimlerine dönüştürdüklerini ortaya koymaktır. Öğrenciler afet temalı tasarımların bilgilendirici, tarihe tanıklık eden, eleştiren ve etik farkındalık üreten süreçlerden geçmesi gerektiğini çalışmalarıyla yaşayarak öğrenmişlerdir. Çalışmanın en özgün bulgusu, öğrencilerin depremi ağırlıklı olarak afet sonrası yaşanan yıkım, travma, ihmal ve toplumsal adaletsizlikler üzerinden ele almalarıdır. Bu nedenle deprem olgusunu duygusal yüzleşme ve eleştirel düşünme ekseninde ele alarak tasarımlarını üretmişlerdir. Böylece çalışma, görsel iletişim tasarımı eğitiminde afet temalarının, öğrencilerin toplumsal sorumluluk ve tanıklık bilincini güçlendiren bir öğrenme alanı yarattığını ortaya koymuştur.

Bulgular, öğrencilerin deprem algılarının korku, kayıp, yalnızlık, çaresizlik ve travma gibi yoğun duygusal temalar etrafında şekillendiğini göstermektedir. Öğrencilerin ifadelerinde ve tasarımlarında sıkça karşılaşılan çatlak zeminler, yıkılmış yapılar, yalnız kalan insanlar ve canlılar, depremin fiziksel bir doğa olayı olmakla birlikte bireysel ve toplumsal düzeyde derin bir psikolojik etki yaratan bir deneyim olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, afet haberciliğini “gerçekleşmiş, gerçekleşen ve gerçekleşmesi muhtemel olaylara ilişkin bilgilerin toplanması ve yayılması” olarak tanımlayan Houston vd., (2019, s. 3) yaklaşımıyla örtüşmektedir ancak öğrencilerin tasarımlarında bilginin aktarımından ziyade yaşananlara tanıklık etme ve duygusal etki yaratma çabasının öne çıktığını göstermektedir. Söz konusu bulgu, görsel iletişim tasarımının afet bağlamında haber verme işlevini aşarak, toplumsal hafızayı besleyen bir anlatı alanına dönüştüğünü ortaya çıkarmıştır. Öğrencilerin deprem olgusunu tasarım konusu olarak ele alırken

kullandıkları metaforlar da bu yorumu desteklemektedir. Kırılma, yara bandı, kum saati, ağırlık ve güçsüzlük gibi metaforlar soyut kavramların somut göstergeler aracılığıyla izleyiciye aktarılmasını sağlamıştır. Tespit edilen bulgu, haberlerle ilişkili görsellerin anlaşılır kılınmasında görsel unsurların önemine işaret eden Furuncu Kutluhan'ın (2021, s. 45) bulgularıyla paralellik göstermektedir. Öğrencilerin metaforik anlatımları, bilgiyi sadeleştirirken, onların sanatsal ve eleştirel bir dil kurmalarına da olanak tanımıştır. Siricharoen'in (2013, s. 171) afiş, infografik, vb. görsel iletişim araçlarında kullanılan metaforların sanatsal bir anlatım sunduğuna dair tespiti de öğrenci üretimlerinin niteliğini açıklayıcı özelliktedir. Benzer şekilde Maddox vd., (2024, s. 3) doğal afetleri konu alan görsel materyallerdeki figür ve sembollerin umut, güven ve sevgi ihtiyacını yansıttığına dair bulguları, öğrencilerin metaforik anlatımlarla izleyiciyle duygusal bağ kurma çabalarını açıklamaktadır. Çalışmanın bir diğer bulgusu, öğrencilerin tasarımlarında “yapısal ihmal”, “rant” ve “ahlaki çöküş” temalarını güçlü biçimde öne çıkarmasıdır. Kolonların bilinçli olarak zayıflatılması, kalitesiz malzeme kullanımı, toplanma alanlarının yok edilmesi ve afet sonrası ortaya çıkan fırsatçılık gibi temalar, depremin etkilerinin insan eliyle derinleştiğine dair eleştirel bir bakışı yansıtmaktadır. Bu eleştirel bakış, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası yapı denetim sisteminin değerlendirilmesine odaklanan çalışmalarda vurgulandığı gibi, denetim süreçlerindeki eksikliklerin ve kusurların daha güvenli inşa süreçlerini engellediği yönündeki akademik tartışmayla paralellik göstermektedir (İnce ve Soylu, 2024, s. 175).

Çalışma bulguları ayrıca öğrencilerin deprem olgusuna yönelik tasarımlarında eleştirel bir söylemle birlikte eğitim, bilinçlenme, hazırlık kültürü ve bireysel sorumluluk temalarına da yer verdiklerini ortaya koymaktadır. Söz konusu bulgu Atasoy ve Demir'in (2024, s. 171) doğal afetlere yönelik yapılan etkileşimli afişlerde hedef kitleye uygun mesaj içeren ve toplumsal fayda gözetilen tasarımlar oluşturmak tespiti ile örtüşmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin çalışmaları, izleyicide yalnızca duygusal bir etki yaratmamış, davranış değişikliği ve bilinçlenmeyi sağlamıştır. Fakat öğrencilerin deprem olgusuna yönelik tasarımlarında eğitim, bilinçlenme, hazırlık kültürü ve bireysel sorumluluk temalarını öne çıkardıklarına ilişkin bulgular, Demirel ve Durgeç'in (2022, s. 35) dijital medyada deprem haberlerini infografikler üzerinden

inceledikleri çalışmanın sonuçlarıyla karşıtlık oluşturmaktadır. Demirel ve Durgeç (2022, s. 35) deprem temalı infografiklerin çoğunlukla yüzeysel bilgi sunmakla sınırlı kaldığını ve toplumu harekete geçirme konusunda yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat çalışmada üretilen öğrenci tasarımlarının, izleyicide farkındalık geliştirmeyi, hazırlık bilincini güçlendirmeyi ve bireysel sorumluluk duygusunu tetiklemeyi amaçlayan daha sorgulayıcı ve dönüştürücü bir yaklaşım sergiledikleri görülmüştür. Öğrenciler, yalnızca “ne oldu?” sorusunu değil, “neden oldu?” ve “kim sorumlu?” sorularını da görsel dile taşımışlardır. Çalışma bulguları, afet ve travma bağlamında görsel üretimin etik ve pedagojik boyutuna dair literatürle de ilişkilendirilebilir. Saatçi vd., (2025, s. 21) travma sonrası sanatsal ifadenin iyileştirici ve farkındalık artırıcı rolüne vurgu yapan araştırmaları, çalışmadaki öğrencilerin duygusal yüzleşme ve empati odaklı tasarım deneyimlerini desteklemektedir. Yaman vd., (2025, s. 335) depreme yönelik yapılan reklam filmlerinin göstergebilimsel analizi üzerinde yaptıkları çalışmadan elde ettikleri kültürel kodlar üzerinden duygusal bağ kurmaya ilişkin tespitleri de öğrencilerin toplumsal ortak hafızaya seslenen görsel anlatılar üretmesini anlamlı kılmaktadır.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma tek bir üniversitenin görsel iletişim tasarımı öğrencileriyle ve belirli bir afet bağlamı (6 Şubat 2023 depremleri) üzerinden yürütülmüştür. Dolayısıyla bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Bununla birlikte, nitel ve fenomenolojik yaklaşım, öğrencilerin deneyimlerini derinlemesine anlamaya olanak sağlamış, afet temalı tasarım süreçlerinin eğitim bağlamındaki potansiyelini görünür kılmıştır.

Sonuç olarak çalışma, görsel iletişim tasarımı eğitiminin doğal afet gibi toplumsal açıdan kritik konularda yalnızca estetik ve teknik beceri kazandıran bir alan olmadığını, öğrencilerde sorumluluk bilinci, etik duyarlılık, eleştirel düşünme ve tanıklık etme kapasitesi geliştiren güçlü bir pedagojik alt yapı sunduğunu ortaya koymaktadır. Deprem olgusunu merkezine alan tasarım süreçleri, öğrencilerin hem kendileriyle hem de toplumla yüzleşmelerine olanak tanır ve görsel iletişim tasarımını toplumsal hafıza oluşturan ve farkındalık yaratan bir anlatım alanı olarak yeniden konumlandırır. Bu yönüyle çalışma, afet temalı tasarım çalışmalarının görsel iletişim

tasarımı eğitimi literatüründe daha fazla yer alması gerektiğine işaret eden önemli bir katkı sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arda, B., & Akdemir, A. (2023). Aesthetics of the virtual classroom: Visual communication technology, participation & heterochronous communal time. *İmgelem*, 7(13), 711-734.
- Atasoy, S. N., & Demir, M. (2024). Sosyal sorumluluk projelerinde kullanılan etkileşimli afişlerin incelenmesi. *The Journal of Turk-Islam World Social Studies*, 9(34), 149-173. <https://doi.org/10.29228/TIDSAD.64657>
- Boyd, P. (2001). Phenomenology the method. PL Munhall (Ed), *Nursing Research inside* (pp. 93-122). Jones & Bartlett Learning.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi.
- Demirel, S. D., & Durgeç, P. (2022). Dijital medyada deprem haberlerini infografikler üzerinden okumak: Anadolu Ajansı ve TRT Haber örneği. *Journal of Communication, Sociology and History Studies*, 2(2), 27-44.
- Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 549-568.
- Furuncu Kutluhan, D. (2021). Veri gazeteciliğine tarihsel bakış ve haber üretim süreçleri. Zinderen, A. (Ed), *Veri Gazeteciliği içinde* (s. 33-54) Nobel Bilimsel Eserler.
- Graham. (2008). Gestalt theory in interactive media design. *Journal of Humanities and Social Science*, 2, 571. <https://www.studeersnel.nl/nl/document/maastricht-university/information-management/gestalt-theory-graham-2008/53872530>
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough?: An Experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82. <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu: Kültürel değişimin kökenleri*. Metis Yayınları.
- Houston, J. B., Schraedley, M. K., Worley, M. E., Reed, K., & Saidi, J. (2019). Disaster journalism: Fostering citizen and community disaster mitigation, preparedness, response, recovery, and resilience across the disaster cycle. *Disasters*, 43(3), 591-611. <https://doi.org/10.1111/disa.12352>
- İklim, H. (2024, Mayıs 10). 2024'ün İlk Çeyreğinde Doğal Afetler 45 Milyar Dolarlık Kayba Neden Oldu. *İklim Haber*. <https://www.iklimhaber.org/2024un-ilk-ceyreginde-dogal-afetler-45-milyar-dolarlik-kayba-neden-oldu/>
- İlerisoy, M. (2023). Yorumlayıcı fenomenolojik analiz. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(46), 509-527.

- İnce, H. H., & Soylu, E. N. (2024). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası yapı denetim sisteminin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sürdürülebilir Mühendislik ve Teknoloji Dergisi*, 8(2), 172-181.
- Kahraman, M. E., & Gülaçtı, İ. E. (2023). Doğal afet okuryazarlığı için bilgilendirici infografik tasarımlarında yapay zekâ kullanımı. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 5(2), 166-182.
- Kömürçüoğlu Turan, N., & Altaş N. E. (2011). Tasarım sürecinde kavram. *İTÜDERGİSİ/a*,2(1).
- Kress, G. R., & Leeuwen, T. V. (2006). *Reading images: The Grammar of visual design*. Routledge.
- Maddox, G. A., Bodner, G. E., Christian, M. W., & Williamson, P. (2024). On the effectiveness of visual arts therapy for traumatic experiences: A Systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 31(4), e3041. <https://doi.org/10.1002/cpp.3041>
- Ölmez, M. (2025). Kurumsal iletişim aracı olarak sosyal medyanın afet yönetimine etkisi: Yerel yönetimler üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(1), 243-275.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Saatçi, T., Köstekçi, M., & Saatçi, G. (2025). Kahramanmaraş depremini yaşayan çocukların deprem algılarının resim analizi yöntemi ile incelenmesi. *Anatolia Journal of Medical and Health Sciences*, 1(1), 16-23.
- Siricharoen, W. V. (2013). Infographics: The new communication tools in digital age. In *Proceedings of the International Conference on e-Technologies and Business on the Web (EBW2013)*, 169174.
- Türk Dil Kurumu | Sözlük*. (2024). Türk Dil Kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>
- Uslu, Y. (2023). Dijital illüstrasyon uygulamalarında kinetik evrensel bilinç. Doğan, A., Ersan, K. S. (Ed), *Grafik Tasarım Üzerine Güncel Okumalar* içinde (115-129). Özgür Publications.
- Utkucu, M., Durmuş, H., Uzunca, F., & Nalbant, S. (2023). Şubat 2023 Gaziantep (Mw= 7.7) ve Elbistan (Mw= 7.5) depremleri üzerine bir değerlendirme. *Sakarya: Sakarya Üniversitesi*. https://www.hidropolitikakademi.org/uploads/editor/images/Rapor_Son.pdf
- Varol, N., & Kırıkkaya, E. B. (2017). Afetler karşısında toplum dirençliliği. *Resilience*, 1(1), 1-9.
- Yaman, H., Özcivanoğlu, S., & Atıcı, F. (2025). Kahramanmaraş depremleri sonrası ulusal ölçekte sosyal yardımlaşma projesi kaynaklı reklam filmi örneği ile kültürel unsurların göstergebilimsel analizi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 13(1), 322-337.
- Yıldırım, Ş. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Research Background & Aim

Natural disasters are destructive natural events that negatively impact countries in many areas, including economic, political, social, ecological, and technological aspects. They also profoundly affect the social structure, collective memory, and ethical values of societies. Among these types of disasters, earthquakes leave deep marks on the collective memory of societies due to their sudden occurrence and large-scale impact. Therefore, the phenomenon of earthquakes should be evaluated in conjunction with its social and cultural repercussions.

There is a parallel relationship between natural disasters, which profoundly affect societies, and visual communication design. In the visual communication design literature, disaster-themed studies are mostly addressed through informative graphics, guiding messages, and preventive communication strategies. However, studies focusing on how post-disaster experiences are conceptualized, especially from the perspective of aspiring designers, are limited. Yet, the works produced during the design education process provide important data for understanding how students perceive social events and which visual narrative forms they use to express this perception. In this context, not only what disaster-themed designs convey, but also which themes they highlight and which narrative strategies they prefer emerge as a problem area that needs to be investigated.

This study's starting point is the intense visual circulation that followed the earthquakes affecting 10 provinces of Turkey on February 6, 2023, and how this process is reflected in the context of design education. The main aim of the research is to examine how visual communication design students reflect their perceptions of the earthquake phenomenon in their designs and to reveal how disaster-themed design productions create awareness. The study is based on the assumption that students approach the earthquake more from a preventive and technical perspective, rather than from a purely destructive one, focusing on the destruction, loss, trauma, neglect, and social injustices experienced after the disaster. Accordingly, the research aims to investigate how disaster-themed design processes produce emotional, intellectual, and ethical responses in students.

Methodology

This research was conducted using a phenomenological research design within the framework of a qualitative research approach. Phenomenology, being a method that aims to understand how individuals experience a phenomenon and what meanings they attribute to that experience, provides a suitable framework for this study. The main phenomenon focused on in the research is "earthquake," and how students experienced and interpreted this phenomenon during the design process was examined.

The sample for this study consists of 15 second-year students taking the "Digital Design II" course in the Visual Communication Design Department of the Faculty of Architecture and Design at Istanbul Gedik University, as part of the "RESPONSE" Erasmus+ Project conducted between Corbiz Turkey and Splash Boost Holding GmbH Germany.

Observation, semi-structured interview forms, student designs, and researcher field notes were used in the data collection process. Throughout the course, the researcher participated as an observer, monitoring the earthquake-themed projects developed by the students using a conceptual design approach. Through semi-structured interviews, students' perceptions of earthquakes, the metaphors they used, the themes they highlighted, and their views on the social impact of their designs were recorded.

The data obtained were analyzed using descriptive and content analysis approaches. During the analysis process, coding was performed, similar concepts were grouped together to form themes, and these themes were interpreted to explain student experiences. The research process was conducted with the necessary ethical committee approvals and participant confidentiality.

Findings

The research findings indicate that students interpret the earthquake phenomenon primarily through emotional experiences. Based on data from interviews, it was determined that students' perceptions of the earthquake revolved around themes of fear, loss, loneliness, helplessness, and trauma. Students defined the earthquake not

only as physical destruction but also as an experience that undermines their sense of security and leaves lasting psychological effects.

The students' designs largely expressed associations with the earthquake phenomenon through metaphors. Metaphors such as fracture, bandage, hourglass, weight, and weakness allowed abstract emotions to be conveyed through concrete visual representations. Through these metaphors, the transient, fragile, and irreversible aspects of earthquakes were emphasized.

The findings reveal that students incorporated not only emotional themes but also a critical discourse into their designs. Themes of structural neglect, profiteering, and moral decay demonstrate that students viewed the earthquake as a disaster exacerbated by human actions. Issues such as weakening of columns, poor building materials, destruction of assembly areas, and post-disaster opportunism were made visible in the designs with a critical tone.

However, the students aimed not only for their designs to create an emotional impact on the viewer, but also to reinforce education, awareness, preparedness culture, and a sense of individual responsibility. This demonstrates that disaster-themed designs can serve a preventive and transformative function.

Conclusion & Discussion

The research results reveal that visual communication design students approached the earthquake phenomenon not from a technical and informative perspective, but through the experiences lived after the disaster. The students' designs were shaped around emotional confrontation, critical thinking, and witnessing, visual communication design was repositioned as a narrative field that creates social memory.

The study shows that disaster-themed design processes in visual communication design education have the potential to develop not only aesthetic and technical skills, but also ethical sensitivity, a sense of responsibility, and empathy. The students' approaches to the earthquake revealed that design can assume a questioning and transformative role in the face of social problems.

In conclusion, this research shows that addressing socially critical issues such as natural disasters in visual communication design education offers an important

pedagogical field that deepens both individual and social awareness of students. Disaster-themed design studies necessitate considering visual communication design not only as a means of expression but also as a field of ethical witnessing and social responsibility.

Yazarların çalışmaya katkı oranları eşittir.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.